

ב. התוס' כתבו שהסוגיא בסוטה חולקת על רבא וסוברת שלאבא שאול הטבו"י תחילה לקודש מן התורה. ויש חולקים (ע' קרן אורה). וע' בפירושו ר"ח פסחים יט. בשם יש אומרים שמפרשים דברי רבי עקיבא שטבול יום מטמא קודש להיותו ראשון מהתורה).

דף ט

יג. מתי חלים ומתי פוקעים הדינים דלהלן בקדשי קדשים לסוגיהם?

א. מעילה.

ב. הכשר הזבח להיפסל במגע טבול-יום ומחוסר-כפורים, ובלגינה?

ג. חיוב על אכילת פיגול נותר וטמא.

א. דין מעילה חל משהוקדשו הקדשים קדושת פה, ופוקע משהותר לכהנים, או – בדבר שאין לו התר לכהנים

– משנעשה מצוותו; –

הלכך חטאת העוף יוצאת מידי מעילה בהזאה [או במיצוי – לדעה שהמיצוי מעכב, ולמ"ד 'התר שחיטה / זריקה' – מלאחר המליקה, שנראה הדם להזאה, כנ"ל].

עולת העוף – משתצא לבית הדשן. לדברי ר' יוחנן: בהוצאת הדשן מהמזבח. ולרב: כבר משנתרם הדשן ונראה כל הדשן להוצאה אפילו לא יצא עדיין, וכדלהלן.

מוראתה ונוצתה יצאו מידי מעילה במיצוי הדם, שהרי אינן מיועדות למזבח, ואעפ"כ אסור

להנות מהן (תמורה לד).

פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים – משיותך (= יתאכל) הבשר (ותיגמר שריפתם בבית הדשן. רמב"ם מעילה ב,ד).

הרש"ש צידד שאין קיימת מצות תרומת הדשן והוצאתו בפרים ושעירים הנשרפים, הלכך

משייאלו האימורים על המזבח שוב אין מועלים בהם, כדין הבשר משיותך.

עולת בהמה – משנזרק הדם פקעה מעילה מן העורות. ומן הבשר לא פקע עד שתצא לבית הדשן או עד שתהא ראויה לצאת, וכנ"ל.

חטאת, אשם ושלמי ציבור; משנזרק הדם – יצא הבשר מידי מעילה, (או משעה שנראה לזריקה או לקבלה

לחזקה ור' זירא לעיל ה. והוא הדין בכל הקרבנות כיו"ב). והאימורים – משיצאו לבית הדשן.

שתי הלחם – משנזרק דם הכבשים יצאו מידי מעילה.

לחם הפנים – משקרבו הבזיכין.

מנחות; מועלים בקומץ עד שיצא לבית הדשן. ובשירים – עד שקרב הקומץ.

לוג שמן של מצורע; לחכמים, וכן הלכה, משייזרק דם האשם אין מועלין בו (אבל אין נהנין).

לרבי, משנתן מתן-שבע ומתן-בהונות (עפ"י זבחים מד). ומשמע ברמב"ם שאין בו מעילה אלא

משקדש בכלי ולא בקדושת פה. וכיוצא בזה משמע (במשנה יג:) לענין מי ניסוך שבחג, שאין

מועלים בהם אלא משהוקדשו בכלי שרת, וכבר עמדו אחרונים על טעמו של דבר).

ב. לא הוכשרו הזבחים להפסל במגע טבול-יום, במחוסר-כפורים ובלגינה (וביוצא. ע' במפרשים) אלא בשחיטת

הזבח או במליקה.

ואין צריך הכשר ליטמא כי חיבת הקודש מכשרתן, ואף קודם קבלת הדם (עפ"י תוס' חולין ב:

חזו"א זבחים ו,ה).

שתי הלחם ולחם הפנים – משקרמו פני הלחם בתנור.

זהו דעת האומר תנור מקדש, אבל למ"ד אינו מקדש לא הוכשרו בכך (עפ"י תוס'). ומרש"י משמע שאין זה שייך ל'קידוש כלי' אלא הקרימה היא תחילת עשייתו. וע' מקדש דוד ג; קהלות יעקב מנחות ח).

שאר המנחות – משקדשו בכלי.

יש אומרים שגם לפני שקדשו בכלי, טבול יום פוסל מדרבנן כתרומה אלא שאינם כקודש עד שקדשו בכלי (ע' רמב"ם שאה"ט א, יג; אור שמח ואבי עזרי שם; קרן אורה כאן). ולמאן דאמר חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו, טבול יום ומחוסר כפורים פוסלים כקודש עוד קודם קדושת כלי (עפ"י תוס'). וע"ע קרן אורה).

ג. אין חייבים משום אכילת פיגול נותר וטמא אלא משקרבו כל המתירים המעכבים בכפרת הקרבן. (נאמר בפיגול לא ירצה – כהרצאת כשר כן הרצאת פסול. ונותר וטמא נלמדו מפיגול בגזרה שוה. וכן דרשו במנחות כה) שרק דבר הניתר לכהנים חייבים עליו משום טומאה. ע"ש ברש"י ובמכות יד: ועתוס' זבחים מז: – חטאת העוף – בהזאה. ולדעה שהמיצוי מעכב – במיצוי.

עולת העוף – במיצוי.

שאר זבחים – במתן הדם על המזבח.

שתי הלחם – בזריקת דם הכבשים.

לחם הפנים – בהקרבת הבזיכים.

המנחות – בהקרבת הקומץ.

א. לדברי רבי שמעון (בזבחים מג.), אין חייבים משום אכילת פיגול בפרים הנשרפים, אבל מודה

הוא שנפסלים (שם יד). וכן חייבים עליהם משום נותר וטמא (שם מז:).

ב. לדברי ריש לקיש (זבחים לד.) האוכל בשר קודש בטומאה לפני זריקה לוקה משום בכל קדש

לא תגע אעפ"י שאין בו כרת כאמור. וע' פירוט הדינים בזבחים שם.

יד. א. האם מועלים באפר התפוח הצבור על גבי המזבח ובגחלים?

ב. הנהגה מבשר / אימורי הקדשים – לאן באים דמי מעילתו?

ג. הנהגה ממעות חטאת / אשם; מקרבנות יחיד וציבור; מקדשי בדק הבית – לאן באים דמי מעילתו?

א. עד שלא נתרם הדשן, הכל מודים שמועלים באפר שעל המזבח שהרי לא נעשית מצוותו.

משנתרם הדשן; אמר רב: הנהגה מאפר תפוח שעל גבי המזבח – לא מעל, הרי נעשית מצוותו. רבי יוחנן

אמר: מעל, הואיל וצריך להוצאתו בגדי כהונה, הרי עדיין בקדושתו הוא עומד עד שיוציאוהו.

אמרו שבגחלים (אפילו של העצים, וכ"ש של האימורין. עפ"י רש"י), הואיל ויש בהם ממש, אפילו לרב

מועלים בהן כל עוד הם על המזבח ולא פקעו ממנו.

א. הלכה כרבי יוחנן (עפ"י רמב"ם מעילה ב, יד).

ב. לדעת רש"י ותוס' להלן י, אין מדובר כאן אלא באפר קדשי קדשים, אבל הנהגה מאפר קדשים

קלים – אין בו מעילה. והרמב"ם חולק (כדלהלן).

ג. גחלת שפקעה מעל גבי המזבח – אין מועלים בה. רש"י כתב, דוקא גחלת של עצים אבל

גחלת של אימורים לא נתקיימה מצוותה וצריך להחזירה למזבח. ואולם בתוס' (ביומא ובזבחים)

משמע שגם גחלי אימורים, כיון שפקעו מן המזבח אין בהן מעילה.

- ואף על פי שאין מעילה בגחלת שפקעה – אין נהנים בה. יש אומרים מדרבנן וי"א מדאוריתא (מח' רש"י ותוס' בובחים פז. וע' בבאור הדבר באבי עזרי (רביעאה) מעילה ב,יב).
- ד. דשן שהוציאוהו מן המזבח ועדיין לא הביאוהו למקום שריפתו מחוץ למחנה – יש בו מעילה לר' יוחנן, שהרי כהן צריך לישאנו עד מקומו (זבח תודה עפ"י פיה"מ לרמב"ם). ויש חולקים (ע' בחדושי הגר"ר בנגיס ח"ב נח, א ד).
- לאחר שהושם בבית הדשן – אין בו מעילה. ומכל מקום כתב הרמב"ם שאסור בהנאה [מהתורה (ע' כס"מ פסוה"מ יט, יג) או מדרבנן (מרכה"מ תמידין ב, טו)]. והראב"ד השיגו (וע' בנו"כ; ברכה"ז וצ"ק וקר"א כאן; שפ"א להלן יא).
- הדשן שנתרם והושם סמוך למזבח – מועלים בו, ואף על פי שנעשית מצוותו, וכדלהלן יא. ע"ש.
- ה. כתב בשטמ"ק שמדובר כשלא הוקטרו קרבנות חדשים לאחר תרומת הדשן, כי לאחר שהוקטרו הרי לא נעשית מצות אותו היום. יש שהבינו דבריו שחזור לחול דין מעילה על האפר של אתמול (ואין הטעם מבורר). ויש מפרשים שהכוונה משום האפר החדש המעורב בישן, והרי עדיין לא נעשית מצותו (ע' חונן דעה יזמא עמ' שב).
- ו. אפר פרה – אין מועלים בו (ע' מנחות נא).
- ב. הנהגה מבשר קדשי קדשים לפני זריקת דמים או מן האימורים לאחר זריקה; רב אמר: תשלומי מעילתו [הקרן והחומש] ילכו לנדבה, כלומר לעולות ציבור. ולוי אמר: יביא דבר שכולו למזבח והיינו קטורת (בניגוד לעולה, שעורה לכהנים). הכל מודים לעיקרון שהנהגה מקרבנות המזבח – יפלו הדמים למזבח. הלכה כרב.
- ג. הנהגה מדמי חטאת או אשם; אם משלם מעילתו עד שלא קרבה חטאתו, יוסיף דמי מעילתו לדמי חטאתו, ויביא מאלו ומאלו שמנה. וכן באשם – יוסיף ויביא אשמו.
- רש"י ותוס' ורמב"ם (מעילה ד, י) כתבו שהקרן והחומש שניהם הולכים לחטאתו או אשמו, אבל בתורא"ש (בשיטמ"ק כריתות כו את טז) כתב שהחומש הולך לנדבה.
- אם משלם לאחר שכבר קרבה החטאת; לדעת ר' שמעון, ילכו המעות לים המלח (כדין חטאת שנתכפרו בעליה באחרת שדינה למיתה). אך אם לא נודעה לו מעילתו עד לאחר שנתכפר בחטאתו, אמר רבא (י): יפלו המעות לנדבה, שאין מפרישים מתחילה לאיבוד. ולדעת חכמים, בשני האופנים ילכו לנדבה.
- א. הלכה כחכמים. ואעפ"כ הביא הרמב"ם דברי הברייתא לחלק אם כבר קרבה החטאת לפני ששילם אם לאו [יש מפרשים שלדעתו רבא חולק על אביי וסובר שגם חכמים מודים שהמעות ילכו לים המלח ואינן דומות לחטאת עצמה] (ע' בכס"מ; קר"א).
- ב. מדברי רש"י יש לדייק שאין הדבר תלוי בידיעה אלא בהפרשת מעות למעילתו; אם הפריש קודם שנתכפר, שהיה יכול לצרף המעות למעילתו, או הפרישן אחר כך ואפילו נודעה לו מעילתו מקודם. ואולם הרמב"ם כתב שהכל תלוי בשעת ידיעתו, כפשטות לשון הגמרא (זבח תודה).
- ובאשם, בין שנודע לו קודם שנתכפר (ולא הספיק לשלם עד שקרב אשמו), בין שנודע לו אחר כך – יפלו המעות לנדבה. (וישנה דעת תנאים המקישה אשם לחטאת).

- הנהגה מקרבנות מזבח – דמי מעילתו נופלים למזבח.
בכלל זה כשנהגה מחטאת כשהיא חיה, דמי מעילתו באים לנדבת ציבור (זבח תודה).
הנהגה מקרבנות ציבור – דמי מעילתו לנדבת ציבור.
מקדשי בדיק הבית – לבדק הבית.

דף י

- טו. א. הנהגה מבשר קדשי קדשים שנטמא – מה דינו?
ב. אימורים שהעלם על גבי המזבח – האם יש בהם מעילה?
א. אמר רבא: הנהגה מבשר קדשי קדשים שנטמא – פטור. ואף על פי שיש בו עדיין מצות שריפה בקודש, כבר יצא מכלל קדשי ה'.
א. פרשו התוס' שמדובר כשנטמא או כשנהגה (לגרסת צ"ק) אחר זריקת הדם, אבל קודם זריקה – יש בו מעילה [ואפשר שאם נטמא קודם זריקה, אף אחר זריקה מועלין – לר' אליעזר הסובר אין זריקה מועלת ליוצא]. ויש חולקים וסוברים שמדובר קודם זריקה.
ב. האוכל בשר קדשים טהורים – חייב. ובתורי"ד (שבת כה.) כתב שאינו חייב לשלם קרן וחומש אלא אשם.

- ב. אימורי קדשים קלים שהעלם על גבי המזבח (ומשלה בהם האור. רש"י. וא"צ שתצית האור ברובן. ע"ע חו"א מנחות כב, יז; אבנ"ז או"ח עג), אפילו לא נתאכלו עדיין – אין בהם מעילה.
רש"י ותוס' פרשו שמדובר לאחר זריקה ואעפ"כ אין מועלים בהם, שלא כקדשי קדשים שאפילו אחר שנעשו אפר מועלים בהם, כדלעיל – לפי שקדושתם קלה יותר (עתוס').
ואולם הרמב"ם כתב שיש מעילה בקדשים קלים אפילו אחר שנעשו אפר. וכנראה מפרש דברי רבא שמדובר כשהעלן על המזבח קודם זריקה (ויש פירושים נוספים).

- טז. הקומץ, הלבונה, הקטורת, מנחות כהנים ומנחת נסכים – מה דינם לענין מעילה, פסול במגע טבול-יום מחוסר-כפורים ובלבונה, וחיוב אכילת פיגול נותר וטמא?

הקומץ הלבונה והקטורת מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים – עולים כליל על המזבח ואין להם מתירים אחרים; –
מועלים בהם משהוקדשו קדושת פה.
הוקדשו בכלי – הוכשרו ליפסול בטבול-יום מחוסר-כפורים ובלבונה. ומאותה שעה ואילך חייבים עליהם משום אכילת נותר וטמא (אבל לא מקודם לכן, שנאמר אשר יקרב – משיקדש בכלי ויהא ראוי להקרבה), שהרי אין להם מתירים וראויים להקרבה מיד, אבל משום פיגול אין חייבים עליהם כלל כיון שאין להם מתירים (ופיגול נאמר בענין שלמים שיש להם מתירים. משא"כ חיוב טמא אמור בכל הקדשים, כל איש אשר יקרב אל הקדשים... וכן נותר נלמד מטמא).

- א. יש מי שכתב שאין בקומץ ובלבונה חיוב אכילת נותר וטמא אלא משעלו על המזבח ומשלה האור ברובן, אבל קודם לכן הלא אין כאן הרצאה. ואולם מנחת כהנים וכדומה שאינם מחוסרים הרצאה, חייבים עליהן משום נותר וטמא (עפ"י משנה למלך – בדעת רבנו תם). והחזו"א חולק.